

Miten vanhemman alkoholin väärinkäyttö näkyy lapsessa

Opas varhaiskasvatuksen henkilökunnalle, miten toimia, kun lapsesta herää huoli

Sanna Puolimatka

OPINNÄYTETYÖ
Toukokuu 2021

Sosionomikoulutus
Sosionomi-varhaiskasvatuksenopettaja

TIIVISTELMÄ

Tampereen ammattikorkeakoulu
Sosionomin tutkinto-ohjelma

PUOLIMATKA, SANNA:

Miten vanhemman alkoholin väärinkäyttö näkyy lapsessa
Opas varhaiskasvatuksen henkilökunnalle, miten toimia, kun lapsesta herää huoli

Opinnäytetyö 42 sivua, joista liitteitä 11 sivua
Toukokuu 2021

Opinnäytetyön tarkoituksena oli selvittää, miten vanhemman alkoholin väärinkäyttö näkyy lapsessa, miten tällaisen tilanteen tunnistaa ja mitä varhaiskasvatuksessa voidaan tehdä, kun lapsesta herää huoli. Näiden pohjalta työn tavoite oli saada päiväkodille selkeä kuvaus, miten tulee toimia, kun huoli lapsesta herää. Tavoitteena oli, että huolen vyöhykkeet tulevat henkilökunnalle tutuiksi ja kynnys ottaa asia puheeksi madaltuu.

Huoli voi syntyä monesta syystä, mutta tätä opinnäytetyötä varten valittiin yksi aihe, joka oli vanhempien alkoholin väärinkäyttö lapsiperheessä. Huolen oppaasta saa kuitenkin apua moneen eri huolutilanteeseen. Opasta laadittaessa hyödynnettiin huolen vyöhykkeistöä ja Turun kaupungin ohjeita koskien sosiaalipäivystystä. Oppaassa on kerrottu, mistä huoli voi syntyä ja mitkä ovat askeleet huolen herätystä.

Opinnäytetyö on toiminnallinen sekä kvalitatiivinen eli laadullinen tutkimus. Touhula Vähäheikkilän päiväkodin henkilökunnalle toteutettiin kysely, jossa oli valmiit avoimet kysymykset. Kysely toteutettiin helmikuussa 2021. Kyselystä selvisi, että henkilökunnalla oli jonkinlainen käsitys siitä, miten huolutilanteessa tulee toimia, mutta he kaipasivat kuitenkin lisää ohjeita ja varmuutta.

Opasta ja aihetta pidettiin tärkeinä. Työntekijät toivoivat oppaasta selkeää ja tiivistä kokonaisuutta, johon olisi helppo palata aina tarpeen tullen. Opasta voisi jatkossa hyödyntää myös muissa Touhulan päiväkodeissa. Jatkokehitysideana voisi olla, että päiväkodissa valitaan oppaan vastuhenkilö, joka käy oppaan sisällön läpi uusien työntekijöiden kanssa.

Asiasanat: varhaiskasvatus, huoli, alkoholin väärinkäyttö

ABSTRACT

Tampereen ammattikorkeakoulu
Tampere University of Applied Sciences
Degree Programme in Social Services

PUOLIMATKA, SANNA:

How Parental Alcohol Abuse is Seen in a Child
An Action Guide for Early Childhood Education Staff
Bachelor's thesis 42 pages, appendices 11 pages
May 2021

The purpose of this thesis was to find out how parental alcohol abuse is seen in a child, how to identify these situations and determine ways to act when there is a concern about a child. Based on these, the aim of the thesis was to get a clear description for the kindergarten what to do when there is a concern about a child. The intention was that the concern areas would become familiar to the staff.

Concern can arise from many situations, but one topic was chosen for this thesis, which is parental alcohol abuse in a family. However, the guide helps the staff with other situations as well. The guide describes situations that may cause concern and require subsequent actions.

The thesis is a practice based as well as a qualitative study. A survey was conducted for Touhula Vähäheikkilä kindergarten staff with ready-made open-ended questions. The survey was conducted in February 2021. The survey revealed that the staff had some experience of what to do when there was a concern about a child, but they still wanted to have more information and certainty.

The guide and topic were considered important. Employees wanted the guide to be clear and concise and that it would be easily accessible. In the future this guide could also be used in other Touhula kindergartens as well. An idea for further development could be to choose a person in charge of the guide among the staff, who would explain the content of the guide to new employees.

Key words: early childhood education, concern, alcohol abuse

SISÄLLYS

1	JOHDANTO	6
2	OPINNÄYTETYÖN LÄHTÖKOHDAT	7
	2.1 Tarkoitus, tavoite ja tutkimuskysymykset.....	7
	2.2 Toimeksiantaja.....	7
3	VARHAISKASVATUKSEN TARKOITUS.....	8
	3.1 Mitä varhaiskasvatus on?	8
	3.2 Varhaiskasvatus tukemassa lapsen kasvua	9
	3.3 Moniammatillinen yhteistyö.....	10
4	VANHEMMAN ALKOHOLINKÄYTTÖ LAPSIPERHEESSÄ	12
	4.1 Alkoholin kulutus Suomessa	12
	4.2 Vanhempien alkoholin ja päihteiden käyttö perheen arjessa.....	13
	4.3 Varhaiskasvatuksen henkilökunta lapsen tukena	14
5	HUOLI LAPSESTA	16
	5.1 Varhainen puuttuminen.....	16
	5.2 Huolen vyöhykkeistö	16
	5.3 Huolen puheeksiotto	18
6	TUTKIMUKSEN TOTEUTUS JA AINEISTOIN ANALYSOINTI	19
	6.1 Toiminnallinen opinnäytetyö ja laadullinen tutkimus	19
	6.2 Tutkimusaineistoin kerääminen	19
	6.3 Aineiston analysointi	20
	6.4 Eettisyys ja luotettavuus	21
7	TULOKSET	22
	7.1 Huolen syntyminen työntekijöillä.....	22
	7.2 Huoli tilanteissa toimiminen	23
	7.3 Miten henkilökunta on toiminut, kun huoli on kasvanut.....	24
	7.4 Mitä tietoa oppaalta toivottiin	24
8	JOHTOPÄÄTÖKSET	26
	8.1 Tulosten tarkastelu ja jatkokehitysidea	26
	8.2 Oppaan luominen.....	27
9	POHDINTA	28
	LÄHTEET	30
	LIITTEET	32
	Liite 1. Saatekirje henkilökunnalle	32
	Liite 2. Kysely.....	33
	Liite 3. Opas.....	34

1 JOHDANTO

Tämä opinnäytetyö on toiminnallinen ja sen tuotoksena syntyi opas varhaiskasvatuksen henkilökunnalle, miten tulee toimia silloin, kun lapsesta herää huoli. Opinnäytetyön teoriaosuudessa pohdin, miten vanhempien alkoholinkäyttö näkyy perheen arjessa ja miten lapsi oireilee. Oppaasta saa kuitenkin apua moneen eri huolutilanteeseen. Opas löytyy liitteistä.

Opas on tarkoitettu Touhula Vähäheikkilän työntekijöiden käyttöön. Heillä on mahdollisuus laittaa opas jokaisen työntekijän/ryhmän tietokoneelle sähköisesti sekä tulostaa se paperisena versiona. Oppaan voi myös antaa aina uudelle työntekijälle luettavaksi ja siihen on mahdollisuus palata aina tarpeen tullen.

Minulla oli jo koulutuksen alusta asti selkeää, että haluan opinnäytetyöni aiheen yhdistävän kaksi eri aihetta. Valitsin koulutuksen aikana moduuleista varhaiskasvatuksen ja lastensuojelun, joten oli loogista tehdä opinnäytetyö näihin liittyen. Vaikka lastensuojelu ei ole opinnäytetyöni pääaihe, sivutaan sitä oppaassa ja tuloksissa.

Opinnäytetyössä käyn läpi mikä on varhaiskasvatuksen tarkoitus, miten varhaiskasvatuksella tuetaan lapsen kasvua ja mitä on moniammatillinen yhteistyö. Tämän jälkeen tutkin vanhemman alkoholinkäyttöä lapsiperheessä ja miten lapsi oireilee, jos kotona arkeen kuuluu humalajuominen. Tärkeässä osassa opinnäytetyötäni on huolen herääminen lapsesta ja miten huoli otetaan puheeksi.

2 OPINNÄYTETYÖN LÄHTÖKOHDAT

2.1 Tarkoitus, tavoite ja tutkimuskysymykset

Opinnäytetyön tarkoitus on selvittää, miten vanhemman alkoholin väärinkäyttö näkyy lapsessa, miten tällaisen tilanteen tunnistaa ja mitä varhaiskasvatuksessa voidaan tehdä, kun lapsesta herää huoli. Näiden pohjalta työn tavoite on saada päiväkodille selkeä kuvaus, miten tulee toimia, kun lapsesta herää huoli. Tavoite on, että huolen vyöhykkeet tulevat henkilökunnalle tutuksi ja kynnyksensä ottaa asia puheeksi madaltuu.

Tutkimuskysymykset pohjautuvat opinnäytetyön tarkoitukseen, ja ovat: Miten vanhempien alkoholin käyttö näkyy perheen arjessa ja vaikuttaako se lapseen?

Miten varhaiskasvatuksessa tulee toimia huoltilanteessa?

Mitä tietoa tai minkälaisia kokemuksia päiväkodin henkilökunnalla on huolen heräämisestä ja huolen puheeksi ottamisesta?

2.2 Toimeksiantaja

Teen opinnäytetyön yhteistyössä Touhula Vähäheikkilän kanssa. Touhula Varhaiskasvatus on perustettu vuonna 2010 ja sillä on Suomessa 142 päiväkotia. Suurin osa Touhulan toiminnasta perustuu palvelusetelimalleille, jolloin yksityinen päivähoito on tasapuolisesti kaikkien saatavilla. (Touhula 2021.)

Touhula Vähäheikkilä avautui elokuussa 2015. Vähäheikkilän toimipiste on liikuntapainoinen ja siellä tarjotaan myös esiopetusta. Päiväkodissa tehdään retkiä vähintään kerran viikossa. Toimipiste sijaitsee lähellä metsää, luistelukenttää sekä leikkipuistoa, joten näihin pääsee helposti retkelle. Myös päiväkodin oma piha on iso ja virikkeellinen. (Touhula Vähäheikkilä 2021.)

3 VARHAISKASVATUKSEN TARKOITUS

3.1 Mitä varhaiskasvatus on?

Varhaiskasvatuksen tarkoitus on edistää lasten tasa-arvoa ja yhdenvertaisuutta, sekä ehkäistä syrjäytymistä. Se edistää myös lasten kokonaisvaltaista kasvua, kehitystä ja oppimista yhteistyössä huoltajien kanssa. Varhaiskasvatus mahdollistaa huoltajien osallistumisen työelämään tai opiskeluun. Varhaiskasvatuksessa lapsi oppii taitoja, mitkä vahvistavat hänen osallisuuttaan sekä aktiivista toimijuutta yhteiskunnassa. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2018, 14.)

Varhaiskasvatuksen toteutusmuotoja ovat päiväkotitoiminta, perhepäivähoito sekä avoin varhaiskasvatustoiminta. Varhaiskasvatus tulee järjestää lähellä palvelun käyttäjiä ja kunta on velvollinen järjestämään sitä niin laajasti, kuin kunnassa on tarvetta. Kunta tai kuntayhtymä voi järjestää varhaiskasvatuksen itse tai hankkia palveluja yksityiseltä tai julkiselta palvelujen tuottajalta. Kunnan tai kuntayhtymän on kuitenkin varmistuttava siitä, että hankittaessa palveluita muilta tuottajilta, tulee palveluiden vastata sitä tasoa, jota edellytetään vastaavalta kunnalliselta toiminnalta. Laissa on säädetty lapsen oikeus varhaiskasvatukseen, mutta huoltaja päättää, osallistuuko lapsi varhaiskasvatukseen. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2018, 14.)

Varhaiskasvatus on katsomuksellisesti, uskonnollisesti ja puoluepoliittisesti sitouttamaton. Varhaiskasvatuksen järjestä voi kuitenkin tarjota varhaiskasvatuspalvelua, joka perustuu vaihtoehtoiseen pedagogiikkaan tai erityiseen katsomukseen, kuten Steiner-, Montessori tai Reggio Emilia -pedagogiikkaan. Myös näissä varhaiskasvatuksen palveluissa tulee noudattaa laissa ja sopimuksissa asetettuja yleisiä tavoitteita ja toimintaperiaatteita. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2018, 17, 60.)

Jokaisella varhaiskasvatuksessa olevalla lapsella on oikeus omaan varhaiskasvatussuunnitelmaan. Sen lähtökohdaksi on lapsen etu ja tarpeet. Lapsen vasu tehdään, kun lapsi on aloittanut päiväkodissa tai perhepäivähoidossa, mutta sitä

tarkennetaan säännöllisesti lapsen tarpeiden mukaisesti, kuitenkin vähintään ker-
ran vuodessa. Lapsen vasua tehdessä, kuunnellaan lapsen huoltajia, lasta itse-
ään sekä hänen opetuksestansa ja kasvatuksesta vastaavia henkilöitä. Lapsen
varhaiskasvatussuunnitelman laatii ja arvioi työntekijä, jolla on varhaiskasvatuk-
sen opettajan kelpoisuus. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2018, 9–10.)

Paikallisessa varhaiskasvatussuunnitelmassa kerrotaan paikallisesta näkökul-
masta lapsen vasun laatimisen prosessi. Siinä määritellään seurantaan, arviointiin ja laadintaan liittyvä yhteistyö ja vastuut. Olennaisinta paikallisessa varhais-
kasvatussuunnitelmassa on avata ja konkretisoida tekstiä niin, että se ohjaa ja
tukee varhaiskasvatuksen kehittämistä ja toteuttamista paikallisesti. (Varhaiskas-
vatussuunnitelman perusteet 2018, 12–13.)

3.2 Varhaiskasvatus tukemassa lapsen kasvua

Päiväkodin pedagogiikalla on mahdollista tukea ja palvella erilaisia lapsia, myös
heitä, jotka tarvitsevat enemmän tukea. Huomioimalla kunkin lapsen omat vah-
vuudet ja tuen tarpeet, pystytään lapsille luomaan tasavertainen mahdollisuus
kuulua joukkoon sekä kehittyä ja oppia uusia asioita ja taitoja. Kun toimintaa
suunniteltaessa huomioidaan lasten yksilölliset tarpeet, pystytään haastavien
kasvatustilanteiden määrää selkeästi vähentämään. Näin toimimalla myös kas-
vattajille jää enemmän aikaa tukea lapsen kasvua ja oppimista. Tämä ei kuiten-
kaan tarkoita sitä, että varhaiskasvatuksesta pitäisi poistaa rajat ja struktuuri.
Lapsille on tärkeää opettaa rajat. Hyvin suunnitellulla päivän rakenteella pysty-
tään luomaan lapsille turvaa. Se tukee myös lasten oppimista. (Ahonen 2017,
116, 119.)

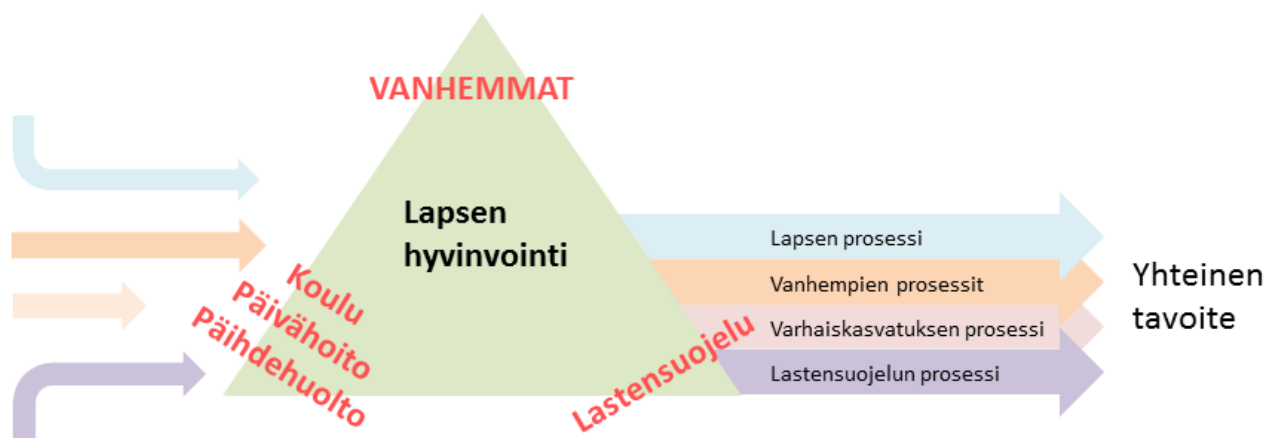
Tänä päivänä yksi tärkeä osa laadukasta varhaiskasvatusta on lasten osallistu-
minen sen suunnitteluun. Tämä toteutuu silloin, kun lapsilla on aito mahdollisuus
kertoa ajatuksistaan ja tuoda esille mielipiteitään. Heidän pitäisi saada myös osal-
listua päiväkodin arjen suunnitteluun. Tämä ei kuitenkaan poissulje aikuisten roo-
lia ja vastuuta kasvatuksesta. Tarkoitus ei ole täyttää kaikkia lasten toiveita, vaan
ottaa niitä mukaan osaksi päiväkodin arkea ja näin tehdä kasvatustilanteista mie-
lekkäitä lapsille. (Ahonen 2017, 134.)

3.3 Moniammatillinen yhteistyö

Päiväkodissa moniammatillisuus näkyy jo päiväkodin sisällä, sillä siellä työskentelee eri koulutustaustoista tulevia työntekijöitä. Moniammatilliseen työskentelyyn kuuluu kuitenkin myös muita, ulkopuolisia tahoja. Tämä tarkoittaa sitä, että päiväkotitehtävä tekee yhteistyötä muiden ammattilaisten kanssa, joiden kanssa yhdessä työskennellään lasten ja perheiden hyväksi. (Karila & Nummenmaa 2001, 146.). Moniammatillisen yhteistyön tarkoitus on saada eri ammattiryhmien osaaminen ja vahvuudet sovittua yhteen, jotta voidaan työskennellä mahdollisimman laajasti lasten ja koko perheen parhaaksi. Moniammatillinen tiimi tekee säännöllisesti suunnitelmallista ja tavoitteellista yhteistyötä. (Pärnä 2012, 50.)

Varhaiskasvatuksella on monia yhteistyötahoja, joiden avulla voidaan tukea varhaiskasvatuksen tavoitteita. Silloin, jos lapsesta herää huoli, on tärkeää tehdä yhteistyötä terveydenhuollon ja sosiaalipalveluiden, kuten lastensuojelun ja neuvolan kanssa. Muita yhteistyötahoja on esimerkiksi seurakunnat, järjestöt ja poliisi. Erityisesti silloin, jos jollain taholla herää lapsesta huoli, esimerkiksi hänen kehityksestään tai kasvustaan, niin eri tahojen yhteistyön tarve korostuu. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2018, 34–35.)

Huoltajien kanssa tehtävä yhteistyö on tärkeä pohja onnistuneelle varhaiskasvatukselle. Tavoitteena on rakentaa luottamuksellinen suhde huoltajien ja varhaiskasvatuksen henkilöstön välille, jolloin voidaan yhdessä tukea lapsen turvallista kasvua ja edistää hänen oppimistaan. Vanhempien kanssa keskustellaan lapsen päivästä varhaiskasvatuksesta ja kuunnellaan kaikkien osapuolten havaintoja, jotta lapsen kokonaisvaltainen hyvinvointi on turvattu. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2018, 34–35.)

KUVA 1. Monitoimijainen yhteistyö. (Pääkaupunkiseudun sosiaalialan osaamiskeskus n.d.)

Ylläolevassa kuvassa on monitoimijaisen kohtaamisen abc-malli. Erillisillä prosesseilla on yhteinen tavoite. Lapsen hyvinvointi on keskiössä. Mallin periaatteet ovat turvallisuus, arvostus, välittäminen sekä ratkaisukeskeisyys. Mallin tarkoitus on vahvistaa asiakkaan osallisuutta monitoimijaisessa yhteistyössä. (Pääkaupunkiseudun sosiaalialan osaamiskeskus n.d.)

Kun varhaiskasvatus toteuttaa omaa perustehtäväänsä, se toimii jo lähtökohdaisesti ehkäisevänä lastensuojeluna. Ehkäisevän lastensuojelun periaatteet on nostettu esille myös varhaiskasvatuslaissa. Kun asiaa katsoo tästä näkökulmasta, on varhaiskasvatuksen ja lastensuojelun päämäärä sama, eli lapsen kokonaisvaltaisen hyvinvoinnin edistäminen. (Muuronen 2016.)

4 VANHEMMAN ALKOHOLINKÄYTTÖ LAPSIPERHEESSÄ

4.1 Alkoholin kulutus Suomessa

Alkoholin riskikäyttö on Suomessa yleistä. Juomatapatutkimuksen mukaan ainakin 13 % väestöstä, eli yli 560 000 suomalaista käyttää alkoholia niin paljon, että siitä on aiheutunut heille pitkäaikaisten terveyshaittojen riski. Riskirajana tutkimuksessa käytettiin kohtalaisen riskin rajaa, joka on viikossa naisilla 7 annosta tai enemmän ja miehillä 14 annosta tai enemmän. (Näin Suomi juo 2021.)

KUVA 2. Alkoholin riskikäyttö. (Näin Suomi juo 2021.)

Vielä yleisempää on humalajuominen ja siihen liittyvät riskit. 57 % väestöstä on juonut vähintään 5 annosta kerralla ainakin kerran edeltävän vuoden aikana, eli ylittänyt humalakäytön rajan. 78 % kaikesta juodusta alkoholista kuuluu riskikäyttöön. Kuitenkin 58 % pitää itseään kohtuukäyttäjinä, tässä määrässä on mukana myös he, joilla on jo korkea pitkäaikaisten terveyshaittojen riski. (Näin Suomi juo 2021.)

Alkoholin käyttö määritellään ongelmaksi yleensä silloin, kun viikkoannokset ylittyvät tai kun käyttäjä itse kokee terveyshaittoja. Alkoholista johtuvat haitat näky-

vät kuitenkin myös muille kuin itsellä ja tästä syystä onkin tärkeää määritellä alkoholin ongelmallisuutta myös muiden lähellä olevien näkökulmasta. (Itäpuisto & Taitto 2010, 6.)

4.2 Vanhempien alkoholin ja päihteiden käyttö perheen arjessa

Vanhempien nykyiset juomatottumukset sekä heidän omat lapsuutensa aikaiset kokemukset aikuisten päihteiden käytöstä vaikuttavat perheen arjessa. Arkeen vaikuttaa myös kasvavan lapsen omat päihdekokeilut ja kiinnostus asiaa kohtaan. Nykyään erilaisia vaikutteita alkoholista ja päihteistä tulee runsaasti eri tahoilta, ja lapset saavat jo varhain kuvan alkoholin vaikutuksista. Vanhemmilla ja kodin ilmapiirillä on iso rooli sen suhteen, millaiseksi nuoren päihdekäyttö muodostuu ja millaisen perhekulttuurin he luovat. Vanhemmilla on mahdollisuus katkaista mahdolliset sosiaaliset perimät. (Holmila & Raitasalo 2014, 196.)

Vanhemmat näyttävät omalla alkoholin käytöllään mallia lapsilleen. Jos kotona käytetään jatkuvasti alkoholia, oppii lapsi pitämään sitä normaalina. Humalaan juominen voi tuoda kotiin turvattomuuden ilmapiirin ja jättää lapselle pelon tunteen. Vanhempien jatkuva juominen opettaa myös lasta itseään toimimaan samoin. Vanhemmat harvoin kuitenkin näkevät omaa alkoholin käyttöään esimerkkinä, eikä juomisen merkitystä mietitä arjessa tai miten se lapsille näyttäytyy. Myös vanhempien omat lapsuudenkokemukset vaikuttavat siihen, miten he lasta kasvattavat ja millaisia huolia syntyy. Keskustelu lasten kanssa alkoholista ja muista päihteistä on todella tärkeää. Siten pystyy vaikuttamaan siihen, millaisen kuvan päihteistä lapsille antaa. (Holmila & Raitasalo 2014, 197, 199.)

Suomessa noin joka viides nuori kokee vanhemman alkoholinkäytön haittaavan elämäänsä. Lapsi/nuori voi kokea pelkoa, vihaa ja turvattomuutta, mutta hänellä ei ole sanoja kertomaan tunteistaan. Hän ei myöskään pääse pois tilanteesta. Tunteet voivatkin näkyä fyysisinä oireina, kuten pää- ja vatsakipuna sekä pidemmän päälle masennuksena. Lapset ovat myös usein huolissaan vanhemmistaan, ja he saattavat alkaa itse hoitamaan niitä asioita, mitkä normaalisti kuuluisia vanhemman hoidettavaksi. (Vanhemman alkoholin käyttö 2020.) Alkoholismista kärsivät vanhemmat ovat usein laiminlyöneet lastensa fyysiset ja henkiset tarpeet,

tämän johdosta näillä lapsilla on suurempi riski käyttäytymis- ja tunneongelmiin. Oirehdinta saattaa esiintyä valehteluna, opiskeluvaikeuksina sekä vaikeuksia suhteiden luomisessa. (5 Effects of alcoholism on family 2019.)

Silloin kun alkoholin käytöstä on tullut ongelma, pyritään sitä salamaan, jos käyttöä halutaan jatkaa. Lapsi ei välttämättä itse uskalla kertoa, mitä kotona tapahtuu, sillä häntä on saatettu pelotella sillä, että joku vieras henkilö, esimerkiksi sosiaalitati vie hänet pois vanhempien luota, jos asioista kerrotaan. Lapsi oppii vaikenemaan asioista ja pelkäämään perheen ulkopuolisia henkilöitä. Ongelmaksi saattaa muodostua myös se, että lasta ei uskota tai hänen epäillään liottelevan asiaa. Toinen aikuinen uskoo yleensä paremmin toisen aikuisen kertomaa. (Itäpuisto & Taitto 2010, 8.)

Lasinen lapsuus kyselytutkimuksen (2016) mukaan haittoja aikuisten alkoholin käytöstä lapsuudenkodissa ovat olleet riitely, nimittely, rauhan puute, rutiinien uupuminen sekä fyysinen kovakouraisuus. Suojaavia tekijöitä olivat se, että kotona oli toinen aikuinen, joka pystyi pitämään yllä positiivista ilmapiiriä tai kodin ulkopuolella oleva turvallinen aikuinen.

4.3 Varhaiskasvatuksen henkilökunta lapsen tukena

Muu aikuinen, kuten päiväkodin työntekijä voi epäillä vanhemmilla alkoholin väärinkäyttöä lapsen käyttäytymisen tai ulkonäön perusteella. Esimerkiksi lapsi on usein erityisen nälkäinen tai hän on usein epäsiisti, kuten pesemättömät vaatteet. Vaatteet saattavat myös olla rikki tai tavarat puuttua. Lapsen käytöksessä voi ilmetä muutosta, hän saattaa riehua ja olla väkivaltainen tai pelokas, ahdistunut tai ei jaksa koskaan keskittyä. Lapsen puheissa saattaa myös esiintyä sellaisia sanoja tai lauseita, joita hän kuulee kotona, mutta mitkä eivät sovi lapsen puheeseen. (Itäpuisto & Taitto 2010, 8.)

On tärkeää, että varhaiskasvatuksen henkilökunta tukee lasta ja antaa lapselle mahdollisuuden puhua ja tulla kuulluksi. Työntekijät voivat rohkaista lasta ja kertoa, että puhuminen on luottamuksellista, eikä lapsen asioista puhuta muille ilman lupaa. Lasta voidaan auttaa erilaisten tunteiden nimeämisessä ja purkamisessa.

Lapselle kerrotaan myös, että kaikki tunteet ovat sallittuja. Lapsen kanssa voidaan puhua siitä, miten alkoholi vaikuttaa ihmiseen ja miten se näyttäytyy, esimerkiksi käytös muuttuu, vanhemmasta saattaa tulla aggressiivinen ja hän kaa-tuilee ja unohtelee asioita. Hyviä apukeinoja asiaa käsiteltäessä on piirtäminen, kuvakirjat, sadut ja luova toiminta. Asian käsittelyn jälkeen on myös tärkeää pur-kaa tunnelmat. (Itäpuisto & Taitto 2010, 12.)

Vanhempien kanssa sovitaan, kuka lasta tuo ja hakee päivähoidosta ja samalla kerrotaan, että lasta ei koskaan luovuteta päihtyneelle hakijalle. Jos hakija tulee päihtyneenä, voidaan ottaa yhteys toiseen tiedoissa olevaan hakijaan tai sosiaa-lipäivystykseen. Puhelinnumerot pitää olla näkyvissä ja helposti saatavilla. Var-haiskasvatuksen henkilökunnan tehtävä ei ole hoitaa huoltajan alkoholiongel-maa, vaan hänet neuvotaan ja rohkaistaan hakemaan apua. Perhe voidaan oh-jata esimerkiksi perheneuvolaan, päihdetyötä tekevälle taholle tai terveyskeskus-psykologille. (Itäpuisto & Taitto 2010, 16–17.)

5 HUOLI LAPSESTA

5.1 Varhainen puuttuminen

Yleisesti varhaisella puuttumisella tarkoitetaan sitä, että ongelmat havaitaan ja otetaan puheeksi mahdollisimman varhaisessa vaiheessa, jolloin niihin voidaan myös puuttua ja löytää ratkaisuja ajoissa. Keskeinen työväline varhaisessa puuttumisessa on aikuisen (opettajan, hoitajan) kokema huoli lapsesta. Huoli perustuu siihen tietoon ja tuntemukseen, mikä aikuisella on lapsesta. (Kuikka 2005, 7.) Huoli kohdistuu samaan aikaan kahteen asiaan, siihen miten lapsi selviää ja siihen, mitkä ovat omat mahdollisuudet auttaa. (Eriksson & Arnkil 2012, 21.) Tärkeää on luottaa omiin tunteisiinsa ja huoleensa sekä tarttua tähän huoleen heti, kun se on mahdollista. Puuttumisen tarkoituksena on auttaa lasta ja ehkäistä ongelmien kasaantumista. (Kuikka 2005, 7.)

Varhainen puuttuminen ei yksinään riitä, vaan tarvitaan ongelmia ehkäisevää sekä hyvinvointia rakentavaa työtä. Kunnan sisällä varhainen puuttuminen toimii parhaiten silloin, kun eri hallintokuntien välinen yhteistyö toimii mutkattomasti. Yhteistyö esimerkiksi päiväkodin ja koulun välillä on tärkeää. Jos lapsesta on herännyt huoli varhaiskasvatuksessa tai hänellä on jo joitakin tukipalveluita, tulisi näiden tietojen siirtyä koululle. (Kuikka 2005, 8.)

5.2 Huolen vyöhykkeistö

Kun lapsesta herää huoli, liittyy siihen usein myös huoli siitä, miten pystyy toimimaan kyseisessä tilanteessa ja mitkä ovat omat voimavarat ja osaamiset. Tarvitseeko tilanteeseen ehkä lisää apua ja tukea. Näitä tilanteita varten apuna voi käyttää huolen vyöhykkeistöä (Taulukko 1), joka kehitettiin Stakesin Palmuke-projektissa. Vyöhykkeistön avulla työntekijä pystyy jäsentämään lasta koskevan huolensa astetta, pohtimaan omien auttamismahdollisuuksiensa riittämistä sekä mahdollisten lisävoimavarojen tarvetta. Lasten tilanteet saattavat koskettaa eri tahoja, joten vyöhykkeistön avulla voidaan löytää yhteinen kieli ja näin varhainen puuttuminen tilanteeseen helpottuu. (Eriksson & Arnkil 2012, 25)

Huolen vyöhykkeistö on jaettu neljään osaan, yhteensä seitsemään eri kohtaan. Ensimmäinen kohta on tilanne, jossa työntekijällä ei ole olleenkaan huolta lapsesta ja hän kokee, että lapsella on kaikki hyvin. Toisessa ja kolmannessa kohdassa on syntynyt pieni huoli tai ihmettely jostakin asiasta koskien lasta. Työntekijällä on kuitenkin vahva luotta omiin kykyihin hoitaa asia. Tässä kohtaa on vielä hyvät mahdollisuudet varhaiseen puuttumiseen. Neljännessä ja viidennessä kohdassa huolta on jo enemmän ja se kasvaa edelleen. Työntekijä kokee, että hänen auttamiskeinonsa ovat vähissä tai ne on jo kokonaan käytetty. Tällä vyöhykkeellä olevaa huolta on saattanut olla jo pidempään. Työntekijä joutuu pohtimaan omia velvollisuuksiaan. Hän saattaa pohtia, onko hänellä tarpeeksi näyttöä, mutta samalla hän kaipaa apuja ja tukea tilanteeseen. Viimeisessä vyöhykkeessä, jossa on kohdat kuusi ja seitsemän, työntekijä arvioi lapsen olevan vaarassa. Huoli on jo selkeää ja tuntuva eikä työntekijän omat keinot enää riitä. Tilanne vaatii muutosta heti ja pakottaa toimimaan. Tässä kohtaa on jo selkeää, että tarvitaan muiden tahojen puuttumista tilanteeseen, kuten sosiaalityöntekijän tai poliisin. (Eriksson & Arnkil, 2012, 26.)

TAULUKKO 1. Työntekijän kokeman lasta/nuorta koskevan huolen vyöhykkeistö. (Eriksson & Arnkil 2012, 25.)

HUOLETON TILANNE	PIENI HUOLI		HARMAA VYÖHYKE		SUURI HUOLI	
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)
Ei lainkaan huolta.	Pieni huoli tai ihmettely käynyt mielessä; luottamus omiin mahdollisuuksiin vahva.	Huoli tai ihmettely käynyt toistuvasti mielessä; luottamus omiin mahdollisuuksiin hyvä.	Huoli kasvaa; luottamus omiin mahdollisuuksiin heikkenee.	Huoli tuntuva; omat voimavarat ehtymässä.	Huolta paljon ja jatkuvasti; lapsi/nuori vaarassa. Omat keinot loppumassa.	Huoli erittäin suuri; lapsi/nuori välittömässä vaarassa. Omat keinot lopussa.
		Ajatuksia lisävoimavarojen tarpeesta.	Mielessä toimivus lisävoimavaroista ja kontrollin* lisäämisestä.	Selvästi koettu lisävoimavarojen ja kontrollin lisäämisen tarve.	Lisävoimavaroja ja kontrollia saatava mukaan heti.	Muutos lapsen tilanteeseen saatava heti.

* kontrolli = tilanteen hallinnan lisääminen esimerkiksi rajoittamalla jotain epätoivottavaa asiaa.

5.3 Huolen puheeksiotto

Silloin, kun lapseen liittyvä huoli halutaan ottaa puheeksi huoltajien kanssa, voidaan käyttää huolen puheeksiottamisen menetelmää. Tämän menetelmän avulla voidaan ottaa lapsesta herännyt huoli kunnioittavasti puheeksi ja samalla pystytään tukemaan huoltajaa tai huoltajia. Menetelmä saattaa aiheuttaa ensireaktion torjuntaa, mutta usein myös helpotusta. Huoltajat saavat mahdollisuuden rakentaa työntekijään avoimen suhteen, eikä asioita tarvitse salata. (Eriksson & Arnkil 2012, 12.)

Puheeksiottamisen menetelmässä lähdetään ensin pohtimaan omaa huolta, ja sitä, missä tukea tarvitaan. Työntekijän täytyy miettiä, miten hän pystyy ilmaisemaan huolen aiheen niin, ettei sitä tulkita syytteeksi tai moitteeksi, vaan kysymyksessä on huoli lapsesta ja tarkoitus on auttaa ja selvittää tilanne yhdessä. Ennen puheeksiottoa voi työntekijä kirjata itselleen ylös, miten aikoo keskustelun aloittaa. On hyvä myös ennakoida, miten asian esille tuomiseen reagoidaan. Lapselle ja huoltajalla saattaa olla myös erilainen tapa reagoida. Tässä kohtaa on vielä mahdollisuus muuttaa lähestymistapaa. Vaikka ennakointi onkin tärkeää, ei se tarkoita, että pitäisi osata ennustaa tai osua oikeaan. Keskeisintä on pysähtyä miettimään tilannetta ja pohtia mitä tietoa tarvitsee ja miten voi edetä. (Eriksson & Arnkil 2012, 18, 27–28.)

Kun työntekijästä tuntuu, että on hän löytänyt rakentavan ja kunnioittavan lähestymistavan, voi hän ottaa huolen puheeksi huoltajan kanssa. On myös tärkeää pohtia, mikä olisi sopiva ja rauhallinen paikka huolen puheeksi ottamiselle. Paikka pitää miettiä etukäteen ja huomioida, ettei tilaan tule ulkopuolisia, vaan se pysyy vain perheen ja työntekijän käytössä. Keskustellessaan huoltajan kanssa pitää muistaa myös kuunnella ja olla joustava. Keskustelun on tarkoitus olla vuoropuhelua. Keskustelun jälkeen työntekijän on tärkeää miettiä, mitä hän keskustelusta oppi, miten hän itse toimi ja miten yhteistyötä perheen kanssa jatketaan. (Eriksson & Arnkil 2012, 18.)

6 TUTKIMUKSEN TOTEUTUS JA AINEISTOIN ANALYSOINTI

6.1 Toiminnallinen opinnäytetyö ja laadullinen tutkimus

Aloitin yhteistyön opinnäytetyön osalta Touhula Vähäheikkilän kanssa samalla, kun tein heidän kanssaan työsopimuksen. Olin työhaastattelussa, jossa päiväkodin johtaja haastatteli minua. Kerroin hänelle samalla, että minulta puuttuu vielä yksi harjoittelupaikka ja toivon pääseväni sellaiseen paikkaan, mihin voisin myös toteuttaa tämän opinnäytetyön. Minulla oli jo idea siitä, että haastattelisin työntekijöitä ja tekisin päiväkodin käyttöön oppaan. Johtaja hyväksyi tämän ja päätimme että opinnäytetyöni on toiminnallinen. Toiminnallinen opinnäytetyö sisältää kaksi osaa: kirjallisen raportin sekä sellaisen tuotoksen, joka opastaa tai kehittää toimeksiantajan toimintaa. Tällaisessa työssä yhdistyvät niin käytännön kokemus, kuin raportointikin. (Vilkkä & Airaksinen 2003, 9 ja 51–65.). Toiminnallisen opinnäytetyön tarkoitus on, että opiskelija pystyy samalla kehittämään omaa ajatteluaan ja ammatillista osaamista. Tämän jälkeen hän pystyy myös työelämässä työstämään saman tyyppisiä hankkeita. Tärkeä osa toiminnallista opinnäytetyötä on dialoginen vuorovaikutus ja eri vaiheissa mukana olevat toimijat. (Salonen 2013, 5–6.)

Laadullinen tutkimus eroaa määrällisestä tutkimuksesta siinä, että se pyrkii kuvaamaan käsiteltävää ilmiötä, eikä pyri tilastollisiin yleistyksiin. Laadullisessa tutkimuksessa käytetään esimerkiksi haastattelua, kyselyä sekä havainnointia aineistonkeruumenetelminä. (Tuomi & Sarajärvi 2018, 98.) Laadullisessa tutkimuksessa suositaan ihmistä tiedon keruun välineenä ja se on tyyliään kokonaisvaltaista tiedon hankintaa. Tämän menetelmän päämääränä on todellisen elämän kuvaaminen. (Hirsijärvi, Remes & Sajavaara 2009, 152.)

6.2 Tutkimusaineiston kerääminen

Esitin opinnäytetyöni suunnitelman päiväkodin viikkokokouksessa. Kerroin työntekijöille lyhyesti aiheesta ja heitä koskevasta kyselystä ja esitin toiveen, että mahdollisimman moni vastaisi kyselyyn ja minulta saisi missä kohtaa vain tulla kysymään, jos kysyttävää oli. Kerroin myös, että käyn vastaukset läpi itsenäisesti

ja käsittelen vastauksia opinnäytetyössäni nimettömästi. Olin varautunut kertomaan opinnäytetyöstäni hieman enemmän, mutta osuuteni oli vasta kokouksen lopussa ja aikaa oli enää vähän käytettävissä.

Työn aineiston keruumenetelmäksi valikoitui kyselytutkimus. Koin tämän sopivan parhaiten päiväkodin työntekijöille, jotta jokaisella olisi oma rauha ja aika vastata kyselyyn. Päiväkodissa oli usein pulaa työntekijöistä, joten koin, ettei kaikille löytyisi tarpeeksi aikaa haastatteluun kasvokkain. Kysely oli kaikille samanlainen. Siinä oli 8 avointa kysymystä (liite 2). Avoimissa kysymyksissä on se etu, että niihin voi vastata omalla tyylillä, omin sanoin, eikä kysymys johdattele vastaajaa. (Hirsijärvi, Remes & Sajavaara 2009, 196.) Työntekijöitä Touhula Vähäheikkilässä oli helmikuussa 2021 19, joista 7 vastasi kyselyyn. Vastausaikaa oli 2 viikkoa.

6.3 Aineiston analysointi

Aineiston analyysin yleisiä lähtökohtia on saada vastauksia tutkimustehtävään, tutustua aineiston sisältöön ja erottaa aineistosta olennaiset asiat sekä aineiston hyödyntäminen raportoinnissa. Analyysin tehtävänä on järjestää ja tiivistää aineisto niin, ettei mitään olennaista jää pois. (Kajaanin ammattikorkeakoulu, n.d.) Sisältöanalyysissä ensimmäinen vaihe on alkuperäisten tietojen pelkistäminen siten, että tutkimuksen kannalta epäolennaiset asiat jäävät pois. (Tuomi & Sarajärvi 2018, 123.) Huomasin kuitenkin, että vastaukset olivat jo valmiiksi lyhyitä ja todella ytimekkäitä. En pystynyt enää pelkistämään niitä, vaan koin, että kaikki oli oleellista tutkimuksen kannalta. Kun aineistosta on otettu ylös olennaiset asiat, siirrytään ryhmittelyyn. Aineisto ryhmitellään eri käsitteiden alle. (Tuomi & Sarajärvi 2008, 123–127.)

Aineisto jakautui neljään eri osaan: Huolen syntyminen, huoli tilanteissa toimiminen, miten henkilökunta on toiminut huolen kasvaessa ja mitä työntekijät toivoivat oppaalta

6.4 Eettisyys ja luotettavuus

Tutkimuseettisen neuvottelukunnan (Tutkimuseettinen neuvottelukunta 2013, 6.) mukaan tutkimuksen tarkkuus, huolellisuus, rehellisyys sekä tutkimusten tulosten esittäminen ja taltiointi ovat hyvän tieteellisen käytännön keskeisiä lähtökohtia. On myös tärkeää käyttää asianmukaisia lähdeviitteitä, näin on mahdollisuus osoittaa arvostusta muiden tekemille töille.

Päädyin laadulliseen tutkimukseen, jotta saisin päiväkodin henkilökunnan mielenpiteet ja kokemukset näkyville. Laadullisen tutkimuksen yksi menetelmä on kysely (Tuomi & Sarajärvi 2018, 98). Suuntasin tutkimuksen tämän päiväkodin koko varhaiskasvatuksen henkilökunnalle, jotta vastauksista tulisi mahdollisimman monipuolisia. Päiväkodin arjessa tarvitaan jokaisen henkilökunnan jäsenen panosta. Tätä opinnäytetyö varten tein kysely vain yhdelle päiväkodille, joten sitä ei voi yleistää muihin päiväkoteihin tai varhaiskasvatukseen.

Kyselyn tuloksia esitellessäni toin esille suoria lainauksia kyselyn vastauksista, näin henkilökunnan oma ääni tuli näkyville. Vastauksia tuli vain seitsemältä työntekijältä, joten koin, että minulla oli mahdollisuus ja tilaa tuoda jokaisen työntekijän vastaus näkyviin juuri sellaisena, kuin se oli kirjoitettu. Laadullisessa tutkimuksessa korostuu analyysin systemaattisuus. Tämä tarkoittaa sitä, että tutkimuksessa avataan kaikki tutkimuksen aikana tehdyt valinnat ja rajaukset. Tutkimuksessa kuvataan myös tarkasti mistä aineiston kokonaisuus koostuu. (Ruusuvuori 2010.)

7 TULOKSET

7.1 Huolen syntyminen työntekijöillä

Kaikille työntekijöille oli syntynyt huolta jossain kohtaa työuraa. Toisille sitä oli syntynyt monesta eri lapsesta. Huolta oli syntynyt esimerkiksi lapsen kehityksestä ja käytöksestä. Näitä olivat lapsen rauhattomuus sekä aggressiiviset kiukunpuuskat. Aggressiivisuus voi johtua siitä, että lapsella on enemmän sosiaalisten taitojen harjaantumattomuutta, kuin muilla lapsilla. Käytös voi olla myös opittua tai lapsella on heikko sietokyky negatiivisille tunteille, kuten vihalle ja häpeälle. (Mielenterveystalo, n.d.)

Lapsen kehitys.

Lapsen käytöksessä tapahtunut muutos, aggressiiviset kiukunpuuskat.

Rauhattomuus.

Yhdelle työntekijällä oli herännyt huoli väkivaltaisuudesta, kun hän oli huomannut, että lapsella on mustelmia. Hän epäili, pidetäänkö kotona liian kovaa kuria. Lapsiin kohdistunut väkivalta on laissa kiellettyä. Lapsi voi myös vaurioitua henkisestä väkivallasta, kuten nimittelystä, nöyryyttämisestä ja uhkailusta. Lapselle tulee turvaton olo, jos vanhempi toimii arvaamattomasti, eikä huolehdi lapsesta. Myös väkivallan näkeminen ja kuuleminen on lapsen kohdistuvaa väkivaltaa ja voi aiheuttaa samanlaisia oireita, kuin mitä fyysinen väkivalta aiheuttaa. (Väkivalta perheessä 2017.)

Lapsella paljon mustelmia, huolestuimme että isä pitää liian kovaa kuria.

Työntekijät nostivat esille myös vanhempiin ja kotioloihin liittyvät huolet. Esimerkiksi vanhempien ero vaikuttaa kotioloihin ja lapseen. Ero on stressaava tilanne lapselle. Erossaolo toisesta vanhemmasta nostaa pintaan menettämisen pelon. Suru voi aiheuttaa lapselle myös fyysisiä vaivoja. Nämä näkyvät vatsakipuina tai muina suoliston häiriönä tai päänsärkynä. Lapsen kehitys voi hidastua, hänen

persoonallisuudessaan voi huomata muutoksia sekä hän saattaa vältellä ihmisiä. (Pruuki & Sinkkonen 2017, 27–28.)

Lapsen kotiolot saaneet lapsen reagoimaan aggressiivisesti ja arvaamattomasti. Pienetkin pettymykset todella suuria.

Alkoholisti äiti.

7.2 Huoli tilanteissa toimiminen

Työntekijät olivat löytäneet hyviä tapoja toimia huolen herättyä. Suurin osa oli jutellut vanhempien kanssa ja sopinut heidän kanssaan yhteisistä jatkotoimenpiteistä. Vanhempien on tärkeää kertoa varhaiskasvatuksen henkilökunnalle, jos kotona on tapahtunut jotain, mikä vaikuttaa lapseen. Jos tuntuu siltä, että perhe kaipaa enemmän apua, on hyvä rohkaista perhe muihin palveluihin. (Koskela 2009, 21–33.)

Keskustelu vanhempien kanssa. Konsultoinnit erityisopettajan kanssa. Sovittu yhdessä toimintatavoista, joiden avulla saadaan lapselle apua.

Keskustelimme äidin kanssa.

Keskustelu vanhempien kanssa, taustojen selvitys, suositus perheneuvolaan, yhteys varhaiskasvatuksen sosionomiin.

Yksi työntekijä mainitsi lapselle antamastaan huomiosta ja läheisyydestä.

Yksilöllistä aikaa, syliä, läheisyyttä, keskustelu huoltajan kanssa.

Myös kollegoiden ja johtajan kanssa keskustelu syntyneestä huolesta oli auttanut. Moniammatillinen yhteistyö tulee tässä kohtaa esille.

Keskustelua kollegoiden kanssa, johtajan ja erityisopettajan kanssa.

7.3 Miten henkilökunta on toiminut, kun huoli on kasvanut

Kaksi työntekijää oli tehnyt aikaisemmin lastensuojeluilmoituksen. Toinen työntekijöistä oli tehnyt lastensuojeluilmoituksen, koska vanhempi oli tullut päihtyneenä hakemaan lasta. Myös lapsen omista puheista oli herännyt huolta. Vanhempien kanssa sovitaan, kuka lasta tuo ja hakee päivähoidosta ja samalla kerrotaan, että lasta ei koskaan luovuteta päihtyneelle hakijalle. Jos hakija tulee päihtyneenä, voidaan ottaa yhteys toiseen tiedoissa olevaan hakijaan tai sosiaalipäivystykseen. Perhe voidaan ohjata esimerkiksi perheneuvolaan, päihdetyötä tekeväälle taholle tai terveyskeskuspsykologille. (Itäpuisto & Taitto 2010, 16–17.)

Lasta tultiin hakemaan päihtyneenä, lasta pahoinpidelty. Lapsi ker-tonut itse. Vanhempien erotessa ei lapsesta kyetty huolehtimaan.

Toinen työntekijä kertoi, että oli tehnyt ilmoituksen, koska lapsesta herännyt huoli oli suuri, eikä tilanteeseen saatu muutosta yhdessä huoltajien kanssa.

Lapsi alkoi olemaan yhä enemmän pois päiväkodista. Soitto äidille useasti, ei vastannut, kun laitettiin viestiä, kertoi, ettei jaksa tuoda lasta aamulla päiväkotiin. Lupasi pyytää apua, asia ei edennyt lopulta tehtiin lastensuojeluilmoitus.

7.4 Mitä tietoa oppaalta toivottiin

Sain hyviä vastauksia siihen, minkälaista opasta työntekijät toivoivat. Kaikilla oli maininta siitä, että oppaan pitäisi olla selkeä ja yksinkertainen. Tärkeänä pidettiin sitä, että opas olisi helppo ottaa käyttöön ja esittää myös uusille työntekijöille.

”Mahdollisimman yksinkertaisesti tieto, miten toimia eri tilanteissa, jotta se on myös helppo antaa luettavaksi esim. uudelle työntekijälle.”

”Tarpeeksi tiivis, että ehtii lukemaan.”

Työntekijät toivoivat myös, että oppaasta löytyisi selkeät portaat, miten huoltilanteessa tulee toimia, sekä mitä lain puitteissa saa ja pitää tehdä.

”Selkeät portaat miten toimia.”

”Miten lakien mukaan huoltilanteissa tulee toimia.”

”Moni kasvattaja saattaa jättää lastensuojeluilmoituksen tekemättä, koska pelkää toimivansa väärin. Selkeät säännöt, joiden puitteissa toimia.”

”Missä järjestyksessä tulee toimia, tavat toimia.”

”Selkeät säännöt, niin että huoli on helpompi ilmaista sekä lasten huoltajille, että viranomaisille.”

Työntekijöiden vastauksista kävi ilmi, että kaikilla oli hieman käsitystä siitä, mitä huoli tilanteessa tulee toimia, mutta kaikissa vastauksissa kävi myös ilmi, että työntekijät kaipaavat lisää varmuutta ja selvyyttä, sekä tietoa siitä, mitä lain puitteissa saa ja pitää tehdä.

8 JOHTOPÄÄTÖKSET

8.1 Tulosten tarkastelu ja jatkokehitysidea

Päädyin tähän aiheeseen, koska koin aiheen tärkeäksi ja uskoin, että oppaasta olisi hyötyä varhaiskasvatuksen henkilökunnalle. En myöskään löytänyt tästä aiheesta montaa opinnäyteyötä ja koin edellisen työharjoitteluni aikana vuosi sitten, että varhaiskasvatuksen henkilökunnalla on hyvin vähän tietoa, miten huoli tilanteessa tulee toimia.

Tuloksista käy ilmi, että kaikilla työntekijöillä oli syntynyt huolta jossain kohtaa työuraa. Osalla työntekijöistä sitä oli syntynyt useammasta, kuin yhdestä lapsesta. Huoli oli kuitenkin ollut useammalle sellainen, että tilanne oli saatu selvitettyä puhumalla huoltajien tai esimiehen ja työkaverien kanssa asiasta. Kaksi työntekijää oli tehnyt lastensuojeluilmoituksen.

Tutkimuskysymyksenä minulla oli, miten vanhempien alkoholin käyttö näkyy perheen arjessa ja vaikuttaako se lapseen? Opinnäytetyössäni käy ilmi, että jos perheessä vanhemmat käyttävät jatkuvasti alkoholia, oppivat lapset pitämään sitä normaalina käytöksenä. Vanhempien jatkuva juominen luo helposti kotiin turvatomuuden tunteen. (Holmila & Raitasalo 2014, 197, 199.) Suomessa noin joka viides nuori kokee vanhemman alkoholin käytön haittaavan elämäänsä. Lapset saattavat myös huolehtia vanhemmistaan ja hoitaa kotona asioita, jotka kuuluisivat vanhempien hoidettavaksi. (Vanhemman alkoholin käyttö 2020.)

Pohdin myös, miten varhaiskasvatuksessa tulee toimia, jos työntekijöille syntyy huoli perheestä ja/tai lapsesta. Tärkeintä on, että varhaiskasvatuksen henkilökunta antaa lapselle mahdollisuuden puhua tunteistaan ja on lapsen tukena. Jos lapsi ei osaa sanoittaa tunteitaan, hyviä apukeinoja on piirtäminen tai luova toiminta. Asiaa voidaan käsitellä myös satujen kautta. Perheen kanssa jutellaan tilanteesta ja heitä kannattaa rohkaista hakemaan apua tilanteeseen. Perhe voidaan ohjata esimerkiksi perheneuvolaan, päihdetyötä tekeväälle taholle tai terveyskeskukseen. (Itäpuisto & Taitto 2010, 12, 16–17.)

Kolmas kysymys oli mitä tietoa tai minkälaisia kokemuksia päiväkodin henkilökunnalla on huolen heräämisestä ja huolen puheeksi ottamisesta? Neljä työntekijää oli vastannut, että oli keskustellut huolesta vanhemman tai vanhempien kanssa. Kaksi työntekijää oli keskustellut myös erityisopettajan kanssa. Huolen herättyä lapselle oli annettu yksilöllistä aikaa ja läheisyyttä.

Pohdin, että ihanteellisessa tilanteessa työntekijöillä olisi ollut enemmän aikaa ja olisin voinut haastatella heitä kasvokkain. Nyt työntekijöistä oli kuitenkin kova pula ja se näkyi myös heidän jaksamisessaan. Myös päiväkodin johtaja vaihtui tänä aikana. En kokenut saavani häneltä tukea, vaikka hän oli aluksi luvannut, että saamme paljon vastauksia. Jatkokehitysideana voisi olla, että päiväkodissa valitaan oppaan vastuuhenkilö, joka käy oppaan sisällön läpi uusien työntekijöiden kanssa.

8.2 Oppaan luominen

Opasta tehdessä on hyvä huomioida, kenelle opasta tehdään. Kohderyhmä määrittelee mitä ja miten kirjoitetaan. Kirjoittajan pitäisi pystyä asettumaan niiden henkilöiden asemaan, jotka opasta lukevat, mutta eivät vielä tiedä aiheesta paljoakaan. Toisaalta pitää myös ottaa huomioon ne lukijat, joilla saattaa olla jo monen vuoden kokemus aiheesta. Oppaassa on ohjeita ja niille on hyvä antaa perusteet, jotta lukija tietää, miksi mitään pitää tehdä. (Flander ym. 2014, 8.)

Oppaassa on tärkeää, että siinä käytetty kieli on mahdollisimman selkeää, eikä siinä tulisi olla murre tai slangi-sanoja. Yleiskieltä käytettäessä mahdollisimman moni lukija ymmärtää oppaan sisällön. Jos oppaassa käytetään termejä tai lyhennejä, tulee ne selittää. Näitä kannattaa kuitenkin välttää. (Flander ym. 2014, 9.)

Opasta tehdessä ei pidä unohtaa sen visuaalisuutta. Jos opas tehdään jollekin yritykselle, kannattaa tällöin huomioida heidän ohjeensa ja toiveet ulkoasusta. (Flander ym. 2014, 10.) Itse en saanut yhteistyökumppaniltani ohjeita tai toiveita oppaan ulkonäön suhteen. Sisällöllisesti siitä toivottiin selkeää ja ytimekästä, mikä olisi mahdollista saada niin paperisena versiona, kuin verkkoversionakin.

9 POHDINTA

Opinnäytetyöprosessi alkoi kohdallani elokuussa 2020. Olin pohtinut aihetta jo silloin, kun aloitin koulun syksyllä 2018. Minulla oli alusta asti selkeää, että työ liittyisi jollain tavalla päihteisiin. Opiskelujen edetessä tein valinnan, että otan varhaiskasvatuksen moduulin, jolloin opinnäytetyön tuli myös liittyä varhaiskasvatukseen. Mietin jonkin aikaa, miten saisin liitettyä kaksi minua kiinnostavaa aihetta toisiinsa. Meillä oli luennoilla puhuttu huolen vyöhykkeistä ja tästä minulle tuli mieleen huolen herääminen, ja sitä kautta sain nivottua nämä aiheet yhteen.

Olen erityisen tyytyväinen huolen oppaaseen. Olin alun perin ajatellut tehdä posterin, mutta työtä tehdessä huomasin, että huolen heräämiseen ja sen jälkeen toimimiseen liittyy paljon asioita, mihin tarvitsee kiinnittää huomiota, eikä pelkkä yksi posterri riitä. Yritin saada oppaaseen kaiken oleellisen, kuitenkin niin, että se pysyi selkeänä ja eikä siinä ole liian montaa sivua, jolloin sen jaksaa käydä huolella läpi.

Työni aikana olisin toivonut yhteistyökumppaniltani enemmän tukea. Aikaisemmin minulle luvattiin, että saan vastauksia kyselyyn. Lopulta kuitenkin vain 7 työntekijää vastasi, vaikka heillä on viimeisemmän tiedon mukaan 19 työntekijää. Myös päiväkodin johtaja jäi lomalle helmikuun lopussa, enkä enää nähnyt tai kuullut hänestä mitään. Tein samaan aikaan töitä ja harjoittelun samaan päiväkotiin ja näytin harjoittelun ohjaajalleni huolen oppaan. Halusin mielipiteen siitä, onko se sellainen, jota olisi työntekijöiden mielestä helppo käyttää. Se oli kuitenkin suunnattu heille, joten koin tärkeäksi, että joku työntekijöistä kommentoi sen toimivuutta. Ohjaajani oli sitä mieltä, että ainakin hänen tulisi käytettyä opasta, se oli helppolukuinen ja selkeä. Hän ei kaivannut siihen mitään ylimääräistä, esim. kuvia, vaan toivoi että se pysyisi tiiviinä ja siitä löytäisi nopeasti tarvitsemansa tiedot.

Saamistani päiväkodin henkilökunnan vastauksista sain sen kuvan, että huolen heräämisestä oli kokemusta ja huoli oli jouduttu ottamaan puheeksi, mutta silti kaivattiin enemmän ohjeita ja varmuutta. Itse uskon, että oppaan avulla saadaan työntekijöille yhtenäinen tapa toimia huolen herätessä. Opas on myös hyvä sil-

loin, kun taloon tulee uusi työntekijä. Jos mahdollista, tulevaisuudessa voisi nimetä työntekijän, joka käy huolen oppaan läpi mahdollisen uuden työntekijän kanssa.

Opinnäytetyötä tehdessä opin paljon aikataulutuksesta ja huomasin sen haasteet. Minun on vaikea tehdä työtä, jolla ei ole tarkkaa palautuspäivää, vaan niitä oli useampi. Huomasin myös, että minun on helpompi tehdä kerralla paljon kuin jakaa työtä monelle kuukaudelle ja tehdä vähän kerrallaan. Aihe oli minulle mieluisa ja sellainen, jonka parissa jaksoin tehdä tätä työtä. Aihe oli myös hyvin laaja ja monipuolinen. Opinnäytetyön tekeminen sisälsi teoriaan tutustumista eri verkkosivujen ja kirjojen avulla. Työssä on myös käytetty kyselyä ja lopuksi tehty opas. Opinnäytetyössä oli monta osaa, mitkä piti hallita ja saada hyväksi kokonaisuudeksi, niin etteivät ne olisi toisistaan irrallisia.

LÄHTEET

5 Effects of alcoholism on family. 22.11.2019. Turning Point. Luettu 26.2.2021.

<https://www.turningpointtreatment.org/blog/5-effects-alcoholism-on-family/>

Ahonen, L. 2017. Haastavat kasvatustilanteet – Lämpimän vuorovaikutuksen käsikirja. Jyväskylä: PS-kustannus.

Eriksson, E. & Arnkil, T. 2012. Huoli puheeksi – opas varhaisista dialogeista. 8. painos. Tampere: Juvenes Print – Tampereen Yliopistopaino Oy.

Flander, S., Järvinen, M. & Vesa, S. 2014. Hyvän oppaan jäljillä. Tampereen ammattikorkeakoulu. Opinnäytetyö.

Hirsijärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. 2009. Tutki ja kirjoita. Helsinki: Tammi.

Holmila, M. & Raitasalo, K. Alkoholinkäyttötapojen periytyminen ja vanhempien kasvatuskäytännöt 2014. Teoksessa Lammi-Taskula, J. & Karvonen, S. (toim.) Lapsiperheiden hyvinvointi 2014. Tampere: Juvenes Print – Tampereen Yliopistopaino Oy.

Itäpuisto, M. & Taitto, A. 2010. Lapsi ja vanhempien alkoholinkäyttö. Helsinki: Multiprint Oy. Saatavilla: https://lasinenlapsuus.fi/sites/default/files/pdf/lapsi_ja_vanhempien_alkoholinkaytto_-_opas_varhaiskasvatuksen_tyontekijoille.pdf

Kajaanin ammattikorkeakoulu, opinnäytetyöpakki. N.d. Luettu 26.4.2021. <https://www.kamk.fi/fi/opari/Opinnaytetyopakki/Teoreettinen-materiaali/Tukimateriaali/Laadullisen-analyysi-ja-tulkinta>

Karila, K. & Nummenmaa, A-R. 2001. Matkalla moniammatillisuuteen. Kuvauskohteena päiväkotii. Helsinki: WSOY.

Koskela, R. 2009. Ero lapsiperheessä. Miten tukea lasta ja vanhempia? Helsinki: Lastensuojelun Keskusliito.

Kuikka, M. 2005. Mitä varhaisella puuttumisella tarkoitetaan? Varpu-projekti, Opettajien Ammattijärjestö ja Opettaja-lehti. Luettu 25.2.2021. <https://www.lskl.fi/wp-content/uploads/Varpu-tukea-lapselle-ajoissa.pdf>

Lasinen lapsuus- kyselytutkimus. 2016. Luettu 12.4.2021. https://lasinenlapsuus.fi/sites/default/files/lasinen_lapsuus-esite.pdf

Mielenterveystalo, n.d. Lapsen väkivaltainen ja/tai uhkaava käytös. Luettu 9.5.2021. https://www.mielenterveystalo.fi/lapset/ammattilaisille/hairiot/kayttaytymisen_hairiot/Pages/lapsen_vakivaltainen_ja_tai_uhkaava_kaytos.aspx

Muuronen, K. Erityisasiantuntija. 2016. Varhaiskasvatus ehkäisevän lastensuojelun toteuttajana. Luettu 28.12.2020. <https://www.lskl.fi/blogi/varhaiskasvatus-ehkaisevan-lastensuojelun-toteuttajana/>

Näin Suomi juo, 2021. Terveyden ja hyvinvoinninlaitos. Luettu 26.2.2021.

<https://thl.fi/fi/web/alkoholi-tupakka-ja-riippuvuudet/alkoholi/nain-suomi-juo>

Pruuki, H. & Sinkkonen, J. 2017. Lapsi ja ero - eväitä eteenpäin. Helsinki: Kirjapaja.

Pärnä, K. (2012). Kehittävä moniammatillinen yhteistyö prosessina. Lapsiperheiden varhaisen tukemisen mahdollisuudet. Turku: Turun yliopisto.

Pääkaupunkiseudun sosiaalialan osaamiskeskus, n.d. Monitoimijainen yhteistyö. Luettu 26.2.2021. http://www.socca.fi/kehittaminen/lastensuojelu/kehra/mo- nitoimijaisen_kohtaamisen_abc-malli

Ruusuvuori, J. 2010. Haastattelun analyysi. Tampere: Vastapaino.

Salonen, K. 2013. Näkökulmia tutkimukselliseen ja toiminnalliseen opinnäytetyöhön. Opas opiskelijoille, opettajille ja TKI-henkilöstölle. Turun ammattikorkeakoulu. Tampere: Suomen yliopisto paino – Juvenes Print Oy.

Touhula, 2021. Luettu 31.5.2021. <https://touhula.fi/>

Touhula Vähäheikkilä, 2021. Luettu 4.3.2021. <https://touhula.fi/paivakoti/turku-touhula-vahaheikkila/>

Tuomi, J. & Sarajärvi, A. 2018. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Helsinki: Tammi

Tutkimuseettinen neuvottelukunta, 2013. Hyvä tieteellinen käytäntö ja sen loukkausepäilyjen käsitteleminen Suomessa. Helsinki. Julkistettu 14.11.2012, voimassa 1.3.2013 alkaen. Luettu 10.5.2021. https://www.tenk.fi/sites/tenk.fi/files/HTK_ohje_2012.pdf

Vanhemman alkoholin käyttö, Mannerheimin lastensuojeluliitto, 2020. Luettu 9.5.2021. <https://www.mll.fi/vanhemmille/tukea-perheen-huoliin-ja-kriiseihin/vanhempi-juo-liikaa/>

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2018. Opetushallitus. Luettu 28.12.2020. https://www.oph.fi/sites/default/files/documents/varhaiskasvatussuunnitelman_perusteet.pdf

Vilkka, H. & Airaksinen, T. 2003. Toiminnallinen opinnäytetyö. Jyväskylä: Gummerrus Kirjapaino Oy.

Väkivalta perheessä, Mannerheimin lastensuojeluliitto, 2017. Luettu 9.5.2021. <https://www.mll.fi/vanhemmille/tukea-perheen-huoliin-ja-kriiseihin/vakivalta-perheessa/>

LIITTEET

Liite 1. Saatekirje henkilökunnalle

Hei!

Opiskelen Tampereen ammattikorkeakoulussa kolmatta vuotta sosionomiksi. Olen suuntautunut opinnoissani varhaiskasvatukseen. Olen toteuttamassa opinnäytetyötä päiväkodissanne. Opinnäytetyöni tarkoitus on selvittää, miten vanhemman alkoholin väärinkäyttö näkyy lapsessa, miten tällaisen tilanteen tunnistaa ja mitä varhaiskasvatuksessa voidaan tehdä, kun lapsesta herää huoli. Tavoite on, että huolen vyöhykkeet tulevat henkilökunnalle tutuksi ja kynnyksellä asia puheeksi madaltuu. Teen aiheesta opasposterin. Jotta opasposterini olisi hyödyllinen teille henkilökunnalle, kerään tietoa, millaisia kokemuksia teillä on huolen heräämisestä ja miten silloin toimitte tai jos niitä ei ole, onko teillä tietoa, miten sellaisessa tilanteessa tulee toimia.

Kyselylomakkeeseen vastaaminen tehdään nimettömästi, se on paperiversio ja saat itse valita paikan, missä vastaat kyselyyn. Palautathan kyselyn x.2.2021 mennessä. Vastauksia ei käsittele kukaan muu kuin allekirjoittanut. Toivon, että mahdollisimman moni vastaisi kyselyyn, jokainen vastaus on tärkeä opinnäytetyölleni.

Kiitos yhteistyöstä!

Sanna Puolimatka

Liite 2. Kysely

1. Montako vuotta olet työskennellyt varhaiskasvatuksessa?
2. Koulutustausta
3. Minkä ikäisten ryhmässä työskentelet?
4. Minkälainen huoli sinulle on herännyt lapsesta?
5. Miten olet silloin toiminut?
6. Oletko joskus miettinyt lastensuojeluilmoituksen tekemistä? Jos, niin missä tilanteessa?
7. Jos sinulla tulevaisuudessa herää huoli lapsesta, tiedätkö, miten silloin toimisit?
8. Mitä tietoa toivot oppaasta löytyvän?

Liite 3. Opas

Miten toimia, kun lapsesta herää huoli

Opas varhaiskasvatuksen henkilökunnalle

Oppaan sisältö

Huolen vyöhykkeet

Askeleet huolen herättyä

Mistä huoli voi nousta, suojaavat tekijät ja lapsen tukeminen

Sosiaalihuollon ja lastensuojelun yhteystiedot Turussa

Lastensuojeluilmoituksen tekeminen

Tämä opas on suunnattu avuksi varhaiskasvatuksen henkilökunnalle sellaisiin tilanteisiin, kun heille herää huoli lapsesta. Oppaan on tarkoitus auttaa henkilökuntaa pohtimaan minkä tason huoli on ja tarvitseeko hän tilanteeseen apua. Jos työntekijästä tuntuu siltä, että apu on tarpeen, löytyy tästä oppaasta tieto, miten tilanteessa kuuluu edetä ja tarvittavat yhteystiedot.

Jos huoli tilanne ei selviä pelkästään huoltajien kanssa puhumalla ja tilannetta tukien, tarvitsee tilanteesta tehdä lastensuojeluilmoitus. Oppaan lopussa kerrotaan, miten lastensuojeluilmoitus tehdään ja mitä tietoa tarvitset siihen. Oppaassa on myös tietoa, miten lasta voi tukea huolitalanteessa.

Huolen vyöhykkeet

Huolen vyöhykkeistön avulla työntekijä pystyy arvioimaan tuen ja yhteistyön tarvetta.

Ensimmäinen vyöhyke: Ei huolta

Työntekijällä ei ole huolta lapsista ja hän kokee, että hänelle on tarpeeksi tietoja ja taitoja, joilla hän pystyy tukemaan lasten kasvua ja kehitystä.

Toinen vyöhyke: Pienen huolen vyöhyke

Työntekijällä syntyy pieni huoli tilanteesta ja huolta saattaa esiintyä usein. Hän kuitenkin luottaa omiin mahdollisuuksiinsa auttaa ja tietää millä keinoin muutokset ovat tehtävissä.

Kolmas vyöhyke: Tuntuvan huolen vyöhyke

Työntekijä kokee näissä tilanteissa kasvavaa huolta ja kaipaa lisää tukea ja kontrollia. Hän voi kuitenkin olla epävarma tilanteesta ja pelkää liioittelevansa. Nämä tilanteet eivät ole enää yksin määrättävissä eikä niistä tarvitse selvittää yksin, vaan nyt tarvitaan yhteistoimintaa.

Neljäs vyöhyke: Suuren huolen vyöhyke

Työntekijästä tuntuu, että hänen keinonsa eivät enää yksin riitä. Ennakoimalla hän pystyy välttämään tilanteen, jossa lapselle tai perheelle käy huonosti, jos tilanteeseen ei saada muutosta. Tarvittavat yhteistyötahot ovat tärkeä saada heti mukaan ja heidän kanssaan tehdään tiivistä yhteistyötä. Tilanne on usein näkyvä ja työntekijä voi arvioida lapsen olevan välittömässä vaarassa.

Askeleet huolen herättyä

1. Pohdi syntyneitä huolta. Jäsennä itsellesi, mikä lapsen tilanteessa huolettava. Kuinka suuri huolesi on? Onko lapsesta syntynyt aikaisemmin huolta? Tarvitsetko tilanteen selvittämiseen tukea ja mieti, keiden kanssa voisit tehdä yhteistyötä. Käytä avuksesi huolen vyöhykkeistöä.
2. Kirjaa itsellesi ylös havaitsemasi asiat mitkä liittyvät huoleen. Anna lapselle mahdollisuus puhua ja kirjaa ylös tarkasti mitä hän sanoo, mitään muuttamatta.
3. Kerro huolestasi työkavereille ja esimiehelle.
4. Ota huoli puheeksi vanhempien/hoitajien kanssa:
  - Mieti omaa asemaasi suhteessa hoitajiin. Mieti, missä asioissa lapsen hoitaja kokee saavansa sinulta tukea ja apua.
  - Huolenaiheiden lisäksi kannattaa pohtia mitä voimavaroja lapsen tilanteessa on, ja mitä vahvuuksia vanhemmillä on.
  - Mieti jo etukäteen, mistä tukitoimista lapsi voisi saada apua.
  - Voit kirjata itsellesi ylös mitä aiot sanoa ja miten ilmaiset huolesi ja ehdotat yhteistyötä.
  - Pohdi, millainen paikka ja mikä aika olisi paras mahdolliselle kohtaamiselle.
  - Kun koet ajan olevan sopiva, ota huoli puheeksi rakentavasti ja kunnioittavasti.
5. Aloita tarvittava tuki, mistä olette sopineet hoitajien kanssa. Seuraa tilannetta.
6. Jos huoli lisääntyy edelleen, ota yhteyttä lastensuojeluun.
7. Seuraa tilannetta. Pyydä palautetta perheen saamasta tuesta.

*Laki velvoittaa useita eri tahoja, myös varhaiskasvatuksen henkilökunnan tekemään lastensuojeluilmoituksen heti tarpeen ilmettyä. Velvollisuus on voimassa salassapitosäännösten estämättä.
(Lastensuojelulaki 25§.)*

Mistä huoli voi nousta

Lapsi on usein poissa tai tulee hoitoon epäsäännöllisesti
 Lapsi käyttäytyy itsetuhoisesti
 Lapsi on vaaraksi muille
 Lapsi takertuu tai on pelokas
 Lapsessa näkyy pahoinpitelyn merkkejä
 Lapsella on usein likaiset tai rikkinäiset vaatteet
 Vanhempien/hooltajien päihdeongelmat, vanhempi tulee humalassa
 hakemaan
 Vanhempien/hooltajien väsymys ja jaksamattomuus - näkyy esi-
 merkiksi lasta tuodessa tai hakiessa

Suojaavia tekijöitä

Lapsella tukenaan vähintään yksi luotettava aikuinen
 Sisarusket ja kaverit
 Harrastukset

Näin tuet lasta

Luo luotettava ja välittävä suhde lapseen
 Anna lapselle mahdollisuus kertoa huolistaan
 Auta lasta nimeämään tunteitaan ja vahvista hänelle, että
 kaikki hänen tunteensa ovat sallittuja
 Hyödynnä luovia menetelmiä niin koko ryhmän kanssa, kuin yksittäisen lapsen kanssa

Sosiaalihuolto / lastensuojelu

Turun sosiaalipäivystys

p. 02 262 6003, ympäri vuorokauden

PL 670, 20101 Turku

Fax (02) 262 6626

<https://www.turku.fi/sosiaali-ja-terveyspalvelut/perhe-ja-sosiaali-palvelut/sosiaalipaivystys>

<https://www.turku.fi/sosiaali-ja-terveyspalvelut/hatatilanteet-ja-paivystys/sosiaalipalveluiden-paivystys-0> (sähköinen lastensuojeluilmoitus, ei kiireellisissä tapauksissa)

Yhteydenotto sosiaalihuoltoon tehdään yhteistyössä lapsen ja huoltajien tai aikuisen itsensä kanssa. Lapsen huoltaja voi myös itse tehdä yhteydenoton lapsestaan tai lapsi/aikuinen itsestään, jos hän kokee tarvitsevansa tukea.

Lastensuojeluilmoitus tehdään lapsesta, jonka hoidon ja huolenpidon tarve, kehitystä vaarantavat olosuhteet tai käyttäytyminen edellyttävät lastensuojelutarpeen selvittämistä.

Jos suostumusta ei pystytä saamaan ja henkilö on selkeästi kykenemätön vastaamaan omasta huolenpidostaan, terveydestään ja/tai turvallisuudestaan tai lapsen etu sitä välttämättä vaatii, on tehtävä ilmoitus sosiaalihuollon tarpeesta salassapitosäännösten estämättä viipymättä.

Ota välittömästi yhteyttä sosiaalipäivystykseen, mikäli:

- epäilet lapsen kaltoinkohtelua
- lapsi jää äkillisesti ilman huolta pitävää aikuista
- vanhempi on vahvasti päihtynyt lapsen seurassa

Lastensuojeluilmoitus

Lastensuojeluilmoitusta tehdessä sinun täytyy kertoa lapsen henkilötiedot, ilmoituksen syy sekä se, oletko kertonut huoltajille tai lapselle itselle lastensuojeluilmoituksesta. Sosiaalihuollon työntekijät arvioivat, johtaako ilmoitus kiireellisiin toimenpiteisiin.

Ilmoitusvelvollisuuden voi täyttää myös ottamalla yhteyttä sosiaalihuoltoon yhdessä lapsen ja hänen huoltajansa kanssa. Jos et ole varma, pitäisikö sinun tehdä lastensuojeluilmoitus, voit kysyä asiaa oman kunnan sosiaalityöntekijältä kertomatta lapsen henkilöllisyyttä. Sinun kannattaa kertoa lapsen huoltajille, että olet velvollinen tekemään lastensuojeluilmoituksen ja jutella heidän kanssaan, miksi huoli on herännyt.

Kun olet tehnyt lastensuojeluilmoituksen, sosiaalityöntekijä tai muu lastensuojelun työntekijä tekee palvelutarpeen arvioinnin. Hän arvioi, tarvitseeko palvelutarpeen arvioinnin yhteydessä selvittää lastensuojelun tarve. Lapsi ei ole vielä asiakas.

Sosiaalityöntekijä tekee arvion palvelujen ja tukitoimien tarpeesta. Palvelutarpeen arviointi aloitetaan viimeistään seitsemäntenä arkipäivänä ja sen on valmistuttava viimeistään kolmen kuukauden sisällä asian vireille tulosta.

Lastensuojelun asiakkuus alkaa, jos sosiaalityöntekijä arvion perusteella huomaa, että lapsen kasvuolosuhteet vaarantavat tai eivät turvaa lapsen terveyttä tai kehitystä, tai lapsi omalla käyttäytymisellään vaarantaa terveyttään ja kehitystään tai lapsi tarvitsee lastensuojelulain mukaisia palveluja ja tukitoimia.

Vaitiolovelvollisuus ei estä tekemästä lastensuojeluilmoitusta. Sinun täytyy tehdä ilmoitus, jos lapsen tilanne niin vaatii.

Lähteet

Eriksson, E. & Arnkil, T. 2012. Huoli puheeksi - opas varhaisista dialogeista. 8. painos. Tampere: Juvenes Print - Tampereen Yliopistopaino Oy.

Itäpuisto, M. & Taitto, A. 2010. Lapsi ja vanhempien alkoholinkäyttö - opas varhaiskasvatuksen työntekijöille. Luettu 12.3.2021. https://lasinenlapsuus.fi/sites/default/files/pdf/lapsi_ja_vanhempien_alkoholinkaytto_-_opas_varhaiskasvatuksen_tyontekijoille.pdf

Lastensuojelulaki 13.2.2007/417. Luettu 14.3.2021. <https://finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2007/20070417>

Pexels n.d. Ilmainen kuvapankki. Haettu 11.3.2021. <https://www.pexels.com/fi-fi/kuva/apu-ihmiset-kadet-kasi-kadessa-265702/>

Pelastakaa lapset. 2019. Lastensuojeluilmoitusten opas. Luettu 12.3.2021. <https://pelastakaaalapset.s3.eu-west-1.amazonaws.com/main/2019/06/21093524/Lastensuojeluilmoitusten-opas-chat-tyossa.pdf>

Thl 2019. Lastensuojeluasian vireilletulo. Päivitetty 18.10.2019. Luettu 30.3.2021. <https://thl.fi/fi/web/lastensuojelun-kasikirja/tyoprosessi/lastensuojeluilmoitus-ja-lastensuojeluasian-vireilletulo/lastensuojeluasian-vireilletulo>

Thl 2020. Huolen vyöhykkeet. Päivitetty 5.3.2020. Luettu 11.3.2021. https://thl.fi/fi/web/lapset-nuoret-ja-perheet/tyon_tueksi/varhainen-avoin-yhteistoiminta/huolen-puheeksi-ottaminen/huolen-vyohykkeet

Thl 2021. Lastensuojeluilmoitus. Päivitetty 4.1.2021. Luettu 30.3.2021. <https://thl.fi/fi/web/lastensuojelun-kasikirja/tyoprosessi/lastensuojeluilmoitus-ja-lastensuojeluasian-vireilletulo/lastensuojeluilmoitus#Mit%C3%A4%20tapahtuu%20lastensuojeluilmoituksen%20j%C3%A4lkeen?>

Turku.fi. Lastensuojeluilmoitus. <https://www.turku.fi/sosiaali-ja-terveyspalvelut/hatatilanteet-ja-paivystys/sosiaalipalveluiden-paivystys-0>

Turku.fi. Yhteydenotto sosiaalihuoltoon. <https://www.turku.fi/sosiaali-ja-terveyspalvelut/perhe-ja-sosiaalipalvelut/sosiaalipaivystys/yhteydenotto>